

› *Interbibliothecair leenverkeer*

Via het interbibliothecair leenverkeer (IBL) heeft elk bibliotheeklid in principe toegang tot de gezamenlijke, brede collecties van alle openbare bibliotheken in Nederland. Zo kunnen de bibliotheken hun collecties goed afstemmen op het lokale verzorgingsgebied en tegelijkertijd borgen dat de klanten toegang hebben tot vrijwel alle titels die in Nederland zijn verschenen. Bibliotheekleden kunnen materialen die niet aanwezig zijn bij de lokale bibliotheek aanvragen. Deze materialen worden dan geleverd door een bibliotheek binnen de provincie, of als het daar niet is door een bibliotheek elders in het land. In 2017 werden er door bibliotheekleden 1,6 miljoen exemplaren bij andere bibliotheken aangevraagd. Het grootste gedeelte hiervan (1,4 miljoen) werd in de eigen provincie aangevraagd en ontvangen (KB, 2018).

Wettelijke taak POI's

Vanuit de [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) (Wsob) zijn de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) verantwoordelijk voor de distributie van materialen in het kader van het interbibliothecair leenverkeer. Deelname aan het interbibliothecaire leenverkeer houdt volgens de wet in ieder geval in:

- › op verzoek van een lokale bibliotheek ter beschikking stellen van fysieke werken ten behoeve van gebruikers van die bibliotheek;
- › op verzoek van een gebruiker doen van een verzoek als bedoeld in onderdeel a aan de daarvoor in aanmerking komende bibliotheek; en
- › distributie van fysieke werken door provinciale ondersteuningsinstellingen.

+ Wat zijn de taken van de POI's?

POI's ondersteunen openbare bibliotheken bij hun werkzaamheden. Samen vormen de POI's een landelijk dekkend netwerk en zijn ze verenigd in de [Stichting Samenwerkende POI's Nederland](#) (SPN). Vanuit de [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) (Wsob) zijn de POI's verantwoordelijk voor interbibliothecair leenverkeer (IBL) en de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van lokale bibliotheken. Daarnaast verlenen POI's ook niet-gesubsidieerde diensten, waarvoor de openbare bibliotheken een vergoeding betalen. POI's zijn actief op het gebied van digitale dienstverlening en infrastructuur, collectiebeleid, IBL, bedrijfsvoering, innovatie en leesbevordering. Niet elke POI voert precies dezelfde taken uit. In 2017 waren er 9 POI's werkzaam in de branche.

IBL voornamelijk binnen de provincie

Verreweg de meeste materialen in het IBL blijven binnen de provinciegrenzen. Dit is in lijn met het Gezamenlijk Collectieplan waarin is vastgesteld dat 99,9% van de provinciale uitleningen uit de provinciale collectie moet worden afgehandeld (KB, 2016). In 2017 ging het landelijk om zo'n 1,4 miljoen aanvragen binnen de provincie, waarvan het merendeel boeken betreft (95%) (KB, 2018). Het is de POI die de verplaatsingen uitvoert. De POI haalt het aangevraagde materiaal op bij de leverende bibliotheek en bezorgt het bij de aanvragende bibliotheek. Ook het transport terug naar de leverende bibliotheek wordt verzorgd door de POI. Dit betekent dat het totaal aantal aangevraagde materialen twee keer wordt vervoerd.

+ Welke bibliotheken kunnen landelijk leveren?

In 2017 konden alleen de [PLUSbibliotheken](#) en [Muziekweb](#) landelijk leveren. De PLUSbibliotheken waren tot 2017 veelal 'de erfgenamen' van de oude stadsbibliotheken, met een bijzondere collectiefunctie. Deze doorgaans grotere bibliotheken collectioneren wetenschappelijke literatuur op HBO+ niveau.

De PLUSbibliotheken zijn: Tresaor (Leeuwarden), ZB Middelburg, de nieuwe bibliotheek | Stad (Almere), Centre Céramique (Maastricht), Centrale Bibliotheek (Den Haag), Bibliotheek de Witte Dame (Eindhoven), Athenaeum Bibliotheek (Deventer), Groningen Forum: Centrum (Groningen), de Bibliotheek Zuid-Kennemerland (Haarlem), OBA Oosterdok (Amsterdam), de Bibliotheek Utrecht (Utrecht), de Bibliotheek Tilburg Centrum (Tilburg), Bibliotheek Rotterdam (Rotterdam), de Bibliotheek Rozet (Arnhem).

[IBL](#) buiten de provincie

In 2017 werden er ruim 40 duizend materialen aangevraagd bij bibliotheken uit andere provincies en 137 duizend materialen bij Muziekweb. Deze in totaal 179 duizend materialen zijn ook vervoerd onder verantwoording van de POI. Hiervoor wordt naast het eigen transport ook gebruik gemaakt van de nachtdistributie service van een extern distributiebedrijf¹. De POI in de provincie van de leverende bibliotheek haalt het aangevraagde materiaal eerst op bij de leverende bibliotheek en daarna wordt het per nachttransport door het distributiebedrijf vervoerd naar de POI in de provincie van de vragende bibliotheek. Deze POI vervoert het boek vervolgens naar de vragende bibliotheek. Voor de retourzending wordt hetzelfde proces in omgekeerde volgorde gevolgd. Dit betekent dat het totaal aantal aangevraagde materialen buiten de provincie twee keer door POI's en twee keer door het distributiebedrijf wordt vervoerd. De openbare bibliotheken leverden in 2017 ruim 35 duizend materialen aan bibliotheken in andere provincies (KB, 2018).

+ Wat is Muziekweb?

[Muziekweb](#) is de nationale, Nederlandse muziekbibliotheek, voorheen de Centrale Discotheek Rotterdam (CDR). De Stichting Centrale Discotheek Rotterdam is opgericht in 1961, met als grondbeginsel smaakverbreding en muzikale ontwikkeling. Met dit doel werden in eerste instantie lp's uitgeleend, vanaf 1982 cd's en later ook muziek-dvd's. Tegenwoordig is uitlenen niet meer de kerntaak, de CDR richt zich steeds meer op digitale diensten. Nog altijd staat kennismaking met muziek en verbreding van smaak voorop.

Bibliotheekleden kunnen materialen lenen uit de collectie van Muziekweb. De tarieven en voorwaarden die voor het lenen in rekening worden gebracht, worden niet door Muziekweb vastgesteld maar door de bibliotheek (Muziekweb, 2017).

+ Leeswijzer tabel IBL

Op provinciaal niveau toont de tabel bijvoorbeeld dat leden van de openbare bibliotheken in de provincie Drenthe in totaal 157 duizend exemplaren hebben aangevraagd. Hiervan zijn bijna 154 duizend door bibliotheekorganisaties binnen de provincie afgehandeld en 3 duizend door bibliotheekorganisaties elders in het land. Ook is te zien dat er vanuit Drenthe geen enkel exemplaar aan een bibliotheek buiten de provincie geleverd is. Dit komt omdat in 2017 enkel Plusbibliotheken landelijk konden leveren en er in Drenthe geen Plusbibliotheek aanwezig was.

¹ Met uitzondering van het vervoer tussen de provincies Noord- en Zuid-Holland (ProBiblio) en Brabant en Tilburg (Cubiss). Het vervoer van materialen tussen deze provincies wordt door de gezamenlijke POI verzorgd. Ook in Gelderland en Overijssel (Rijnbrink) vervoerde de gezamenlijke POI over de provincie grenzen heen. Daarnaast wordt in deze provincies deels gebruik gemaakt van een extern distributiebedrijf.

IBL - aangevraagde en geleverde materialen	Aangevraagde materialen ^a				Leveren
	Totaal aanvragen	Aangevraagd binnen provincie	Aangevraagd bij een andere provincie ^b	Aangevraagd bij Muziekweb	Geleverd aan andere provincie
Totaal	1.600.224	1.422.215	40.870	137.139	35.842
Drenthe	157.761	153.991	1.373	2.397	0
Flevoland	55.027	52.753	1.029	1.245	2.869
Friesland	76.393	72.633	2.249	1.511	435
Gelderland	165.481	142.627	9.099	13.755	2.434
Groningen	138.681	123.162	1.603	13.916	1.126
Limburg	54.738	48.055	1.678	5.005	3.329
Noord-Brabant	38.576	26.078	4.267	8.231	2.084
Noord-Holland	154.643	118.372	4.665	31.606	5.441
Overijssel	323.566	315.018	6.118	2.430	1.480
Utrecht	76.152	65.912	3.209	7.031	2.552
Zeeland	99.104	94.210	1.417	3.477	6.004
Zuid-Holland	260.102	209.404	4.163	46.535	8.088

Bron: KB, 2018.

a) Let op: het gaat hier om het totaal aantal gehonoreerde aanvragen. Aanvragen die om diverse redenen niet zijn gehonoreerd en dus niet tot een levering hebben geleid zijn hierin niet meegerekend.

b) De aanvragen bij een andere provincie zijn inclusief leveringen uit Universiteitsbibliotheken.

Drie op de vier bibliotheekleden reserveren boeken

Uit onderzoek van BiebPanel blijkt dat circa driekwart van de bibliotheekleden jaarlijks wel eens een boek reserveert bij de bibliotheek. De meeste leden die boeken reserveren, doen dat bij de eigen bibliotheekvestiging of -organisatie. Ruim een derde van de leden die reserveren (37%) heeft in het afgelopen jaar boeken van een andere bibliotheek in de provincie gereserveerd en 13% van een bibliotheek in een andere provincie. Bibliotheekleden reserveren met name omdat boeken zijn uitgeleend of niet aanwezig zijn in de collectie. De meeste reserveringen worden gemaakt via de website van de bibliotheek en in mindere mate via de medewerkers of via de app. Voor oudere bibliotheekleden spelen medewerkers een grotere rol bij het reserveren van boeken. Het maken van een reservering wordt als gemakkelijk en snel ervaren, maar men zou het op prijs stellen als er bij het maken van een reservering aangegeven wordt wanneer het boek beschikbaar komt. Jongere bibliotheekleden zijn bereid minder lang te wachten op een gereserveerd boek dan ouderen (ProBiblio, 2018).

Bronnen

- › Koninklijke Bibliotheek (KB) (2016). *Gezamenlijk collectieplan. Beleidskader collectiebeleid voor het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen.*
- › Koninklijke Bibliotheek (KB) (2018). *Bibliotheekstatistiek 2017.*
- › Muziekweb (2017). *Brochure 2017.*
- › ProBiblio (2018). Customer Journey rondom reserveren & verlengen. Rapportage totale BiebPanel - Maart 2018. Hoofddorp: ProBiblio.